Web programiranje

JavaScript

Skript jezici

- Obezbeđuju interaktivnost na web stranicama
- "Jednostavni" programski jezici
- Izvršavaju se u čitaču
- Ugrađuju se u HTML stranice
- Interpretirani jezik
 - nema kompajliranja
 - izvršava se momentalno

Skript

- Tag <script> specificira Script kod koji se pokreće direktno u browser-u
- Browser sve između tagova <script> i </script> smatra elementima skripta
- Tag <script> se može javiti bilo gde u HTML dokumentu
 - postoji razlika između <head> i <body> sekcije
 - kod definisan u tagu <script> u <body> sekciji se izvršava prilikom crtanja stranice
 - kod definisan u tagu <script> u <head> sekciji se ne izvršava automatski već se poziva iz skripta u <body> sekciji
- Ne mora kod da se nalazi u HTML datoteci
 - može i u drugoj datoteci, a da se pozove iz HTML datoteke
- Ako atribut type ima vrednost "text/javascript", tada se radi o JavaScript programskom jeziku

```
<html>
<head>
<script type="text/javascript">
</script>
</head>
<body>
<script type="text/javascript">
</script>
</body>
```

Primer skripta u datoteci

```
<html>
<head>
<script src="skript.js"></script>
</head>
<body>
</body>
</html>
```

JavaScript

- Sintaksa slična programskom jeziku Java
 - nije programski jezik Java
- Nema tipove podataka
 - kod deklaracije promenljivih se ne stavlja tip (interpreter)
 - JIT (Just In Time compiler)
- Nema kreiranja novih klasa
 - ugrađene funkcije,
 - ugrađeni objekti
- Sistem događaja

Pozivanje JavaScript-a

- Kao reakciju na neki događaj.
- Unutar <script> taga bilo gde unutar HTML dokumenta
 - Ako koristimo JavaScript funkciju, nju moramo da definišemo unutar <head> taga da bismo mogli da je pozivamo iz bilo kog JavaScript koda.
- Kao adresu unutar <a> taga:

```
<a href="javascript:funkcija('parametar');">
   klikni</a>
```

Promenljive

- Promenljive sadrže informacije
- Deklaracija promenljivih upotrebom ključne reči var
- Primer:

```
var a;
var b = 5;
var c = "Pera";
```

Promenljive

 Nakon deklaracije, varijabla se može inicijalizovati:

```
var x; x = 5;
```

Inicijalizacija može i uz deklaraciju:

```
var x = 5;
```

Varijabla može i da promeni tip:

```
var x = 5;
x = "Mika";
```

Aritmetički i operatori dodele

```
    Aritmetički: + - * / % ++ --

x = 5;
y = x * 4;
z = y % 5;
• Dodele: = += -= *= /= %=
y += 5; y=y+5;

    Operator + ima posebno značenje kada su operandi

  stringovi:
a = "Pera";
b = "Car";
c = a + b;

    Kada sabiramo stringove i brojeve, rezultat je string
```

Aritmetički operatori

y = 5;

Operator	Rezultat
x=y+2	x=7
x=y-2	x=3
x=y%2	x=1
x=++y	x=6, y=6
x=y++	x=5, y=6
x=y	x=4

Operatori dodele

```
x = 10;
y = 5;
```

Operator	Isto kao	Rezultat
x=y		x=5
x+=y	x=x+y	x=15
x-=y	x=x-y	x=5
x*=y	x=x*y	x=50
x/=y	x=x/y	x=2
x%=y	x=x%y	x=0

Relacioni operatori

```
    Relacioni: == === != < <= > >=

x = 5;
if (x == 5)
  document.write("x je jednako 5");

    Operator === će porediti i vrednost i tip:

if (x === "5")
  document.write("x je string sa
  sadržajem 5");

    Rezultat relacionih operatora je logička vrednost

 tačno (true) ili netačno (false)
```

Relacioni operatori

x = 5;

Operator	Rezultat	
==	x == 8 je netačno (false)	
===	x === 5 je tačno (true)	
	x === "5" je netačno (false)	
!=	x != 8 je tačno (true)	
>	x > 8 je netačno (false)	
<	x < 8 je tačno (true)	
>=	x >= 8 je netačno (false)	
<=	x <= 8 je tačno (true)	

4/76

Logički operatori

- Logički: && ||!
- Rezultat logičkih operatora je tačno (true) ili netačno (false)
- Operandi logičkih operatora su logički izrazi

&&	0	1
0	0	0
1	0	1

	0	1
0	0	1
1	1	1

!	
0	1
1	0

Logički operatori

x = 6;

y = 3;

Operator	Objašnjenje	Primer
&&	konjukcija (and, i)	=
		tačno (true)
	disjunkcija (or, ili)	
		netačno (false)
!	negacija (not, ne)	!(x==y)
		tačno (true)

Uslovni operator

 Sintaksa promenljiva=(uslov)?vrednost1:vrednost2 To je kao: if (uslov) promenljiva = vrednost1; else promenljiva = vrednost2; Primer: x = (y>3)?5:6;

Kontrola toka

- if else
- switch
- for
- while
- do while
- break
- continue

if else

```
    Opšta sintaksa:

if (uslov 1)
  telo 1
else if (uslov 2)
  telo 2
else
  telo 3
```

```
if (poeni > 94)
  ocena = 10;
else if (poeni > 84)
  ocena = 9;
else if (poeni > 74)
  ocena = 8;
else if (poeni > 64)
  ocena = 7;
else if (poeni > 54)
  ocena = 6;
else ocena = 5;
```

```
<script type="text/javascript">
var d = new Date();
var time = d.getHours();
if (time < 10)
  document.write("Dobro jutro!");
else
  document.write("Dobar dan!");
</script>
```

switch

- Izraz u switch() izrazu mora da proizvede celobrojnu vrednost.
- Ako ne proizvodi celobrojnu vrednost, ne može da se koristi switch(), već if()!
- Ako se izostavi break; propašće u sledeći case.
- Kod default izraza ne mora break to se podrazumeva.

```
switch (a)
  case 1:
  case 2: i = j + 6;
           break;
  case 3: i = j + 14;
           break;
  default: i = j + 8;
```

```
<script type="text/javascript">
//Nedelja=0, Ponedeljak=1, Utorak=2, itd.
var d=new Date();
theDay=d.getDay();
switch (theDay)
case 5:
  document.write("Petak");
 break;
case 6:
  document.write("Subota");
 break:
case 0:
  document.write("Nedelja");
 break;
default:
  document.write("Jos nije vikend!");
</script>
```

while

- Za cikličnu strukturu kod koje se samo zna uslov za prekid.
- Telo ciklusa ne mora ni jednom da se izvrši
- Opšta sintaksa:

```
while (uslov)
telo
```

Važno: izlaz iz petlje na false!

Js_while.html

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
var i=0;
while (i \le 10)
  document.write("Trenutno je " + i);
  document.write("<br />");
  i=i+1;
</script>
</body>
</html>
```

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
//racunanje a na n
i = 1; a = 2; n = 3;
stepen = 1;
while (i++ \le n)
  stepen *= a;
document.write("a na n je " + stepen);
</script>
</body>
</html>
```

do while

- Za cikličnu strukturu kod koje se samo zna uslov za prekid
- Razlika u odnosu na while petlju je u tome što se telo ciklusa izvršava makar jednom.
- Opšta sintaksa:

```
do
  telo
while (uslov);
```

Važno: izlaz iz petlje na false!

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
var i=0;
do
  document.write("The number is " + i);
  document.write("<br />");
  i=i+1;
while (i<10);
</script>
</body>
</html>
```

for

- Za organizaciju petlji kod kojih se unapred zna koliko puta će se izvršiti telo ciklusa.
- Petlja sa početnom vrednošću, uslovom za kraj i blokom za korekciju.
- Opšta sintaksa:

```
for (inicijalizacija; uslov; korekcija)
telo
```

```
Js_for_loop_headers.html<sup>20/76</sup>
```

for

```
for (i = 0; i < 10; i++)
  document.write(i + "<br/>");
• može i višestruka inicijalizacija i step-statement:
for(i = 0, j = 1; i < 10 && j != 11; i++, j++)
• oprez (može da se ne završi):
var x;
for (x = 0; x != 10; x+=0.1) ...</pre>
```

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
var i=0;
for (i=0; i <= 10; i++)
  document.write("The number is " + i);
  document.write("<br />");
</script>
</body>
</html>
```

break i continue

- break prekida telo tekuće ciklične strukture (ili case dela) i izlazi iz nje.
- continue prekida telo tekuće ciklične strukture i otpočinje sledeću iteraciju petlje.

break i continue

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
var i=0;
for (i=0; i <= 10; i++)
  if (i==3)
  break;
  document.write("The number is " + i);
  document.write("<br />");
</script>
</body>
</html>
```

Primer – izlaz iz ugnježdene petlje

```
for (...)
  for (...)
    if (uslov)
      break;
```

for ... in petlja

- Za iteriranje kroz nizove
- Opšta sintaksa:

```
for (promenljiva in niz) {
    ...
}
```

```
<html>
<body>
<script type="text/javascript">
var x;
var vozila = new Array();
mycars[0] = "Saab";
mycars[1] = "Volvo";
mycars[2] = "BMW";
for (x in vozila)
  document.write(vozila[x] + "<br />");
</script>
</body>
</html>
```

Funkcije

Definicija funkcija unutar <head> taga:

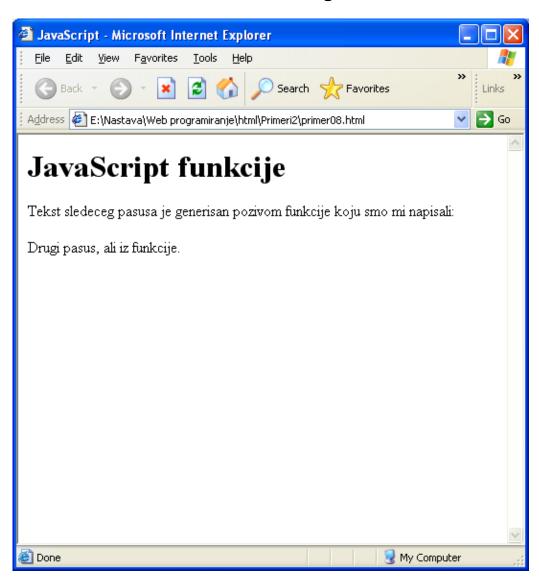
```
function f(arg1, arg2) {
...
return vrednost;
}
```

 Poziv funkcije iz tela HTML dokumenta (unutar <body> taga)

Funkcije

```
<html>
 <head>
    <title>JavaScript</title>
   <script type="text/javascript">
       function ispis() {
        document.write("Drugi pasus, ali iz funkcije.");
       }
   </script>
 </head>
 <body>
   <h1>JavaScript funkcije</h1>
    >
     Tekst sledeceg pasusa je generisan pozivom funkcije koju smo mi
   napisali:
   >
    <script language="JavaScript">
      ispis();
    </script>
    </body>
</html>
```

Funkcije

Događaji

- Događaji se registruju i odrađuju event handler-ima
- U skoro svaki element se može staviti atribut tipa događaja koji ima kao vrednost ime funkcije koja će se aktivirati (event handler)
- Primer:

<body onload="ucitavanje()">

D	Oa	ad	aii	
_	J			_

Atribut	Događa se kada	
onabort	se prekine učitavanje slike	
onblur	element izgubi fokus	
onchange	korisnik pormeni sadržaj polja	
onclick	se klikne mišem na objekat	
ondblclick	se dva puta klikne po objektu	
onerror	se dogodi greška prilikom učitavanja dokumenta ili slike	
onfocus	element dobije fokus	
onkeydown	se pritisne taster	
onkeypress	se pritisne, pa otpusti taster, ili se drži pritisnut	
onkeyup	se otpusti taster	
onload	se stranica ili slika učita	
onmousedown	se pritisne dugme miša	
onmousemove	se miš pomera	
onmouseout	miš izađe izvan zone elementa	
onmouseover	miš pređe preko elementa	
onmouseup	se otpusti dugme miša	
onreset	se klikne na reset dugme	
onresize	se prozoru ili frejmu promeni veličina	
onselect	je tekst selektovan	
onsubmit	se klikne na dugme subit u formi	
onunload	korisnik napusti stranicu 42/76	

Događaji

```
<html>
  <head>
    <title>JavaScript</title>
    <script type="text/javascript">
       function mis() {
         confirm("Da li ste sigurni?");
       }
       function greeting() {
         alert("Dobrodosli na ovu stranicu");
    </script>
  </head>
  <body onload="greeting()">
    <h1>JavaScript dogadjaji</h1>
    >
      Događjaji koje svojom akcijom izazove korisnik ili web browser mogu biti
   obradjeni JavaScript kodom. Prilikom ucitavanja ove stranice automatski ce
   biti pozvana jedna JavaScript funkcija. Pored toga, možete da predjete
   misem preko ovog <a href="primer09.html" onmouseover="mis()">linka</a>.
    Js_dogadjaji.html
  </body>
</html>
                                             Js head alert.html
                                             Js call function.html
                                                                        43/76
```

Događaji

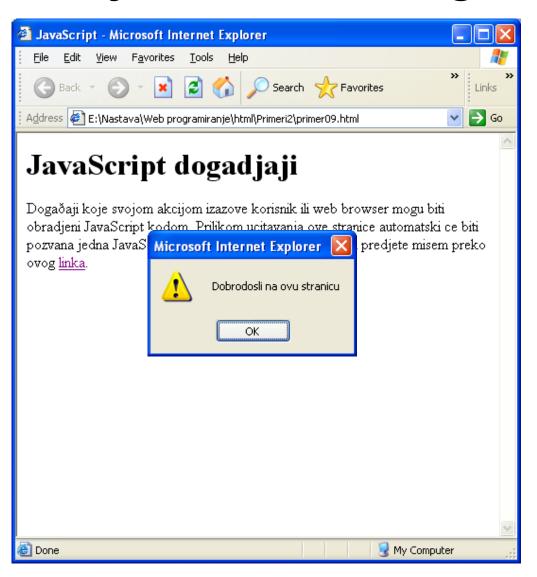
Pozivanje JavaScript-a

- Kao reakciju na neki događaj.
- Unutar <script> taga bilo gde unutar HTML dokumenta
 - ako koristimo JavaScript funkciju, nju moramo da definišemo unutar <head> taga da bismo mogli da je pozivamo iz bilo kog JavaScript koda.
- Kao adresu unutar <a> taga:
-
 klikni

Reakcija na neki događaj

```
< html>
 <head>
   <title>JavaScript</title>
   <script type="text/javascript">
     function greeting() {
         alert("Dobrodosli na ovu stranicu");
   </script>
 </head>
 <body onLoad="greeting()">
   <h1>JavaScript dogadjaji</h1>
   >
     Događjaji koje svojom akcijom izazove korisnik ili web
  browser mogu biti obradjeni JavaScript kodom. Prilikom
  ucitavanja ove stranice automatski ce biti pozvana jedna
  JavaScript funkcija.
   </body>
</html>
```

Reakcija na neki događaj

Preko <script> taga unutar <body> sekcije

```
<html>
<head>
  <title>JavaScript</title>
  <script type="text/javascript">
   function ispis() {
    document.write("Drugi pasus, ali iz funkcije.");
  </script>
</head>
<body>
  <h1>JavaScript funkcije</h1>
  >
   Tekst sledeceg pasusa je generisan pozivom funkcije koju smo mi napisali:
  >
  <script language="JavaScript">
   ispis();
  </script>
  Js dobar dan.html
</body>
</html>
```

Preko <script> taga unutar <body> sekcije

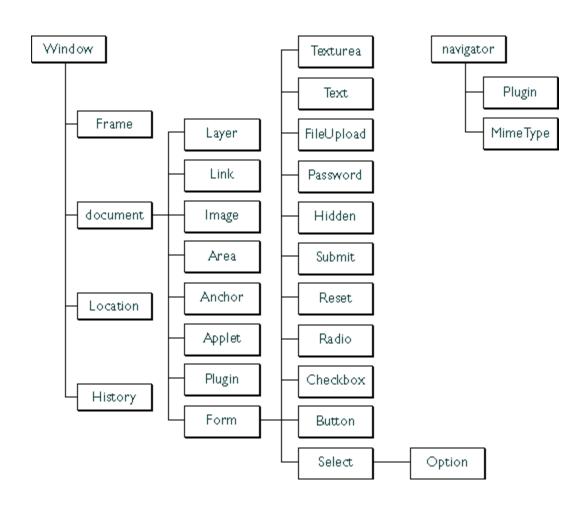

Ugrađene funkcije

Sistemske funkcije:

- isNaN() vraća true ako prosleđeni string nije broj,
- eval() interpretira prosleđeni string kao JavaScript kod,
- parseInt() parsira string u intidžer,
- parseFloat() parsira string u float promenljivu,
- alert() ispis poruke u MessageBox-u
- escape(), unescape() kodira/dekodira URL-ove (npr. zamenjuje razmak simbolom '+' i sl.)

Hijerarhija objekata

Window objekt

- Omogućuje manipulaciju prozorima
- Sadrži informacije o tekućem prozoru
- Metode:
 - alert(), confirm(), prompt() poruka u prozoru (MessageBox)
 - back(), forward() povratak na prethodnu stranicu/odlazak na sledeću (iz istorije)
 - moveBy(), MoveTo() pomera prozor
 - open() otvara nov prozor
 - setTimeout("kod", timeout)/clearTimeout() podešava/isključuje kod koji će se izvršavati kada istekne timeout
 - setInterval("kod", perioda)/clearInterval() zadaje funkciju koja će se periodično izvršavati

Atributi:

- history istorija odlazaka na stranice,
- document tekući HTML dokument,
- frames niz svih frejmova u prozoru,
- location kompletan URL tekuće stranice,
- statusbar statusna linija na dnu ekrana

Location objekt

Reprezentuje URL stranice koja je učitana u navigator:

```
location = "http://www.google.com"
```

- Sadrži informacije o tekućem dokumentu
- Metode:
 - reload() ponovno učitavanje tekućeg prozora
 - replace() učitava novi URL
- Atributi:
 - href pun URL do stranice:

location.href="http://www.google.com"

- protocol protokol iz URL-a
- host adresa servera iz URL-a
- port port iz URL-a
- pathname putanja do resursa
- search parametri forme

History objekt

- Omogućuje kontrolu pristupa već viđenim stranicama
- Sadrži listu adresa posećenih stranica
- Metode:
 - back() učitava prethodnu stranicu iz liste
 - forward() učitava sledeću stranicu iz liste
 - go() učitava zadatu adresu iz liste
- Atributi:
 - current trenutno učitana adresa
 - length broj stavki u history listi
 - next zadavanje sledećeg elementa
 - previous zadavanje prethodnog elementa

Document objekt

- Omogućuje ispis HTML-a na ekran
- Sadrži informacije o tekućem dokumentu
- Metode:
 - write() ispisuje na ekran tekst
- Atributi:
 - forms niz svih formi u dokumentu
 - links niz svih linkova u dokumentu
 - applets niz svih apleta u dokumentu
 - title sadrzaj title taga

String objekt

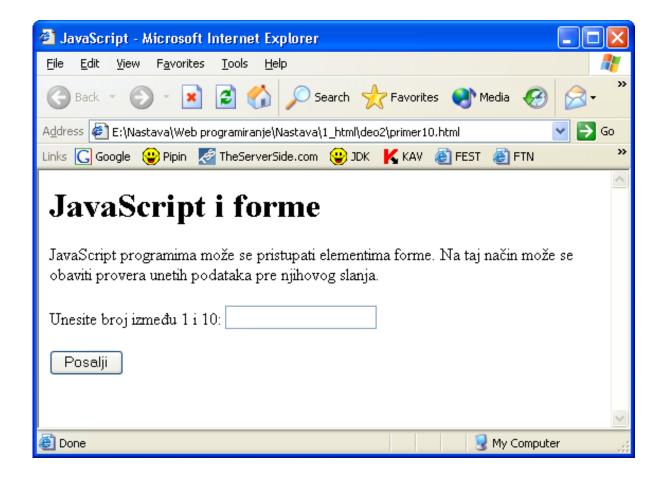
- Reprezentuje string
 - string konstanta "tekst" reprezentuje string
- Metode:
 - substring() vraća deo stringa
 - split() vraća niz stringova kao rezultat "razbijanja" stringa
 - indexOf(), lastIndexOf() vraća poziciju nekog podstringa
 - charAt() vraća karakter sa zadate pozicije
- Atributi:
 - length dužina stringa

- Reprezentovane form objektom.
- Metode:
 - submit() šalje podatke iz forme na odredište definisano action atributom form taga.
 - reset() simulira pritisak na Reset dugme forme.
- Atributi:
 - elements niz elemenata forme. Svaki element ima
 value atribut za pristup sadržaju,
 - length broj elemenata na formi.
 - action sadržaj action atributa.

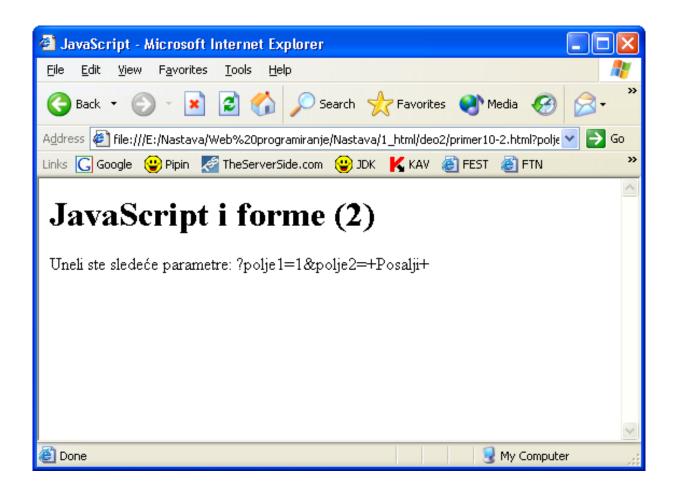
Js_forme.html

```
<html>
  <head>
    <title>JavaScript</title>
    <script type="text/javascript">
      function provera() {
        vrednost = document.forms['forma'].polje1.value;
        if (isNaN(vrednost)) {
          alert("Niste uneli broj");
          return false;
        } else if (vrednost >= 1 && vrednost <= 10) {</pre>
          return true;
        } else {
          alert("Niste uneli broj u opsegu od 1 do 10");
          return false;
    </script>
  </head>
  <body>
    <h1>JavaScript i forme</h1>
   >
      JavaScript programima može se pristupati elementima forme. Na taj
   nacin moze se obaviti provera unetih podataka pre njihovog slanja.
   <q\>
    <form name="forma" action="primer10-2.html" onSubmit="return</pre>
   provera()">
     >
        Unesite broj između 1 i 10:
        <input type="text" name="polje1"> <br><br>
        <input type="submit" name="polje2" value=" Posalji ">
     </form>
  </body>
```

</h+m1>


```
<html>
 <head>
   <title>JavaScript</title>
 </head>
 <body>
   <h1>JavaScript i forme (2)</h1>
    >
     Uneli ste sledece parametre:
     <script type="text/javascript">
       document.write(window.location.search);
     </script>
   </body>
</html>
```

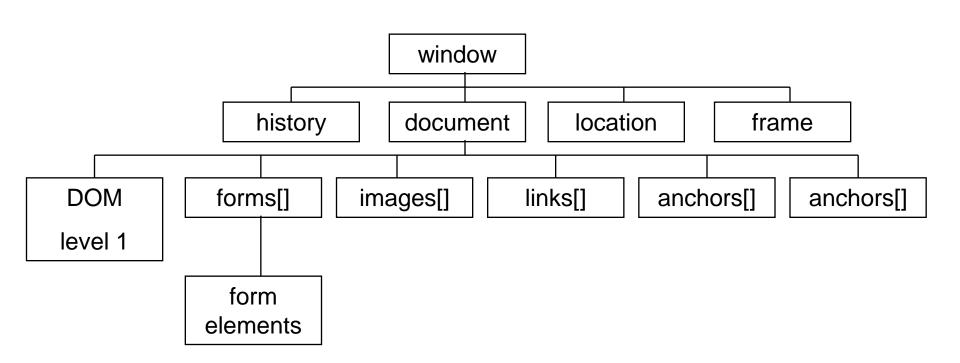

Document Object Model (DOM)

- DOM predstavlja objektnu reprezentaciju XML dokumenta.
- JavaScript poseduje skup funkcija za rad sa DOM objektima.
- Postoji više nivoa reprezentacije:
 - DOM Level 0 i
 - DOM Level 1,
 - DOM Level 2,
 - DOM Level 3.

DOM Level 0

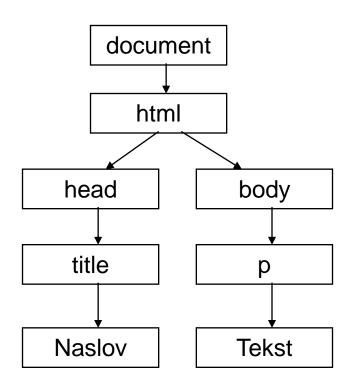
 DOM Level 0 omogućuje pristup elementima stranice preko predefinisanih objekata.

DOM Level 1-3

- DOM nivoi 1-3 predstavljaju objektnu reprezentaciju sadržaja HTML dokumenta
- Primer:

```
<html>
    <html>
    <head>
        <title>Naslov</title>
        <head>
        <body>
        Tekst
        </body>
        <html>
```


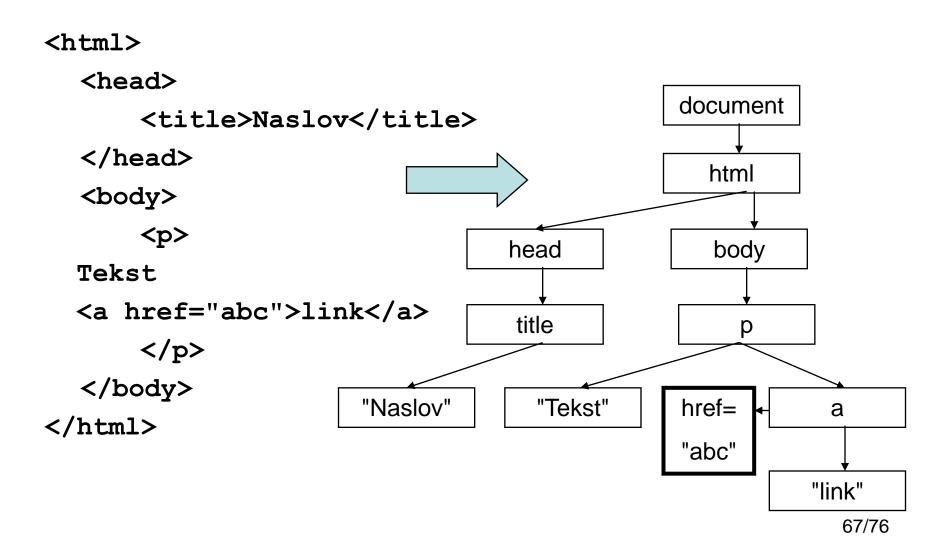
DOM reprezentacija

- HTML dokument se posmatra kao stablo koje se sastoji iz elemenata
- Koren stabla je <html> tag
- Svaki HTML tag je čvor tipa element u stablu
- Svaki atribut je čvor tipa atribut u stablu
- Svaki tekst je čvor tipa tekst (tekstualni čvor) u stablu
- Svaki komentar je čvor tipa komentar u stablu

DOM Stablo

- Svaki HTML dokument se posmatra kao DOM stablo
- Čvor na vrhu se zove korenski čvor
- Svaki čvor osim korenskog ima jednog roditelja (čvor iznad)
- Svaki čvor može da ima potomke (decu čvorovi ispod)
- List je čvor bez dece
- Čvorovi istog nivoa (sibiling) su čvorovi sa istim roditeljem

DOM Stablo

DOM i JavaScript

- DOM objektima se može pristupiti jedino iz skripta.
- JavaScript poseduje atribute i metode za pristup DOM elementima.
- Osnovni element je document objekat.
 - On sadrži sve čvorove DOM stabla koji reprezentuju HTML stranicu
- Obično se elementima HTML stranice doda atribut id da bi se lakše pronašli u DOM stablu:
- Tekst

Objekat tipa čvor (node)

Atributi:

- nodeName ime čvora
- nodeType tip čvora (1 za HTML tagove, 2 za atribute, 3 za tekstualne čvorove, 8 za komentar, 9 za dokument)
- node Value sadržaj tekstualnog čvora
- innerHTML sadržaj čvora kao HTML
- id ID čvora
- firstChild, lastChild prvi/poslednji čvor ispod u hijerarhiji
- childNodes niz čvorova koji su u prvom nivou ispod, u hijerarhiji
- parentNode objekat koji sadrži tekući čvor
- Atributi stila svaki čvor ima atribut stila style:
 - cvor.style.top=10 stil {top:10}
 - cvor.style.visibility="visible" stil {visibility:visible}
- Ako je naziv stila sa crticom, u JavaScriptu se spaja i koristi veliko slovo:
 - cvor.style.borderWidth = 0 stil {border-width:0}

Objekat tipa čvor (node)

Metode:

- appendChild(čvor) dodaje tekućem čvoru novi čvor, na kraj prvog nivoa ispod u hijerarhiji
- insertBefore(čvor, drugi) ubacuje zadati čvor ispred drugog čvora
- removeChild(čvor) uklanja zadati čvor iz stabla
- getAttribute(ime) vraća vrednost zadatog atributa
- setAttribute(ime, vrednost) postavlja vrednost atributa
- removeAttribute(ime) uklanja zadati atribut
- hasAttributes() vraća true ako tekući čvor ima atribute

Veza između JavaScript-a i stilova

 Sloju se dodeli ID: <div id="aName" style="position...">...</div> Registruje se JavaScript funkcija za neki tip događaja: <div id="file" onmouseover="showmain(this)" > Ako je potrebno da se event handler definiše na nivou dokumenta, radi se ovako: function init() { document.onmousedown=engage; document.onmousemove=dragLayer; document.onmouseup=disengage;

Veza između JavaScript-a i stilova

 Iz JavaScript-a se elementima HTML stranice pristupa preko DOM modela:

```
target = document.getElementById(neki id);
```

 Atributi stila proizvoljnog elementa se menjaju preko atributa style elementa:

```
target.style.display = "none";
```

 Ako atribut ima '-' u imenu, izbaci se '-' i stavi veliko slovo:

```
target.style.borderWidth = 0;
```

Listanje svih tagova u dokumentu: <html> <body> Jedan paragraf <div> Drugi paragraf Treći paragraf </div> <script type="text/javascript"> x=document.getElementsByTagName("p"); document.write(""); for (i=0;i<x.length;i++)</pre> document.write("" + x[i].innerHTML + ""); document.write(""); </script> </body>

</html>

Jedan paragraf

Drugi paragraf

Treći paragraf

- Jedan paragraf
- Drugi paragraf
- Treći paragraf

Ispis prvog potomka zadatog taga: <html> <body> Jedan paragraf <div> Drugi paragraf Treći paragraf </div> <script type="text/javascript"> x=document.getElementById("intro"); document.write("Sadržaj prvog paragrafa: " + x.firstChild.nodeValue); </script> </body> </html>

Jedan paragraf				
Drugi paragraf				
Treći paragraf				
Sadržaj prvog paragrafa: Jedan paragraf				